

उद्योग संचालनालय, मुंबई

केंद्र शासनाचा माहिती अधिकार अधिनियम-२००५

जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर
स्टेशन रोड, महावितरण समोर,
अहमदनगर कॉलेजशेजारी, अहमदनगर
दुरध्वनी क्र. ०२४१-२३५५३४२

जिल्हा उद्योग केंद्राची विविध प्रकारची १७ परिशिष्टे

(मॅन्यूअल्स)

जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर

जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर येथील शासकीय माहिती अधिकारी व अपिलीय माहिती
अधिकारी यांची माहिती

अ क्र	कार्यालय	विषय	शासकीय माहिती अधिका-यांचे पदनाम	अपिलीय प्राधिकारी
१	जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर	सर्व विषय	श्री. डी.के. शिवदास, व्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर	श्री. एस. एस. गवळी, महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर

परिशिष्ट – १
अधिकारी व कर्मचारी यांच्या अधिकार कक्षा

जिल्हा उद्योग केंद्र, रचना :- महाराष्ट्र राज्यात औद्योगिक धोरण राबविण्यासाठी यंत्रणा आहे त्यात उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाच्या अधिपत्याखालील उद्योग संचालनालयाचे महत्वाचे स्थान आहे. सध्या अस्तित्वात असलेल्या रचनेनुसार विकास आयुक्त, भा.प्र.से. (उद्योग), हे ह्या संचालनालयाचे प्रमुख अधिकारी आहेत. त्यांना मदत करण्यासाठी अतिरिक्त संचालक, सहसंचालक असून ते खात्याची निरनिराळी कामे सांभाळतात. विभागीय स्तरावर उद्योग सहसंचालक किंवा अधिक्षकीय उद्योग अधिकारी यांची कार्यालये असून राज्यात मुंबई, कोकण, पुणे, नाशिक, नागपूर, अमरावती, औरंगाबाद व नांदेड या विभागातील प्रत्येक जिल्ह्यात जिल्हा उद्योग केंद्राची स्थापना करण्यांत आली असून तेथे महाव्यवस्थापक कार्यालय प्रमुख असून त्यांचे मदतीस व्यवस्थापक, उद्योग निरीक्षक कार्यरत असून एकत्रितपणे जिल्ह्यात उद्योग विकासाची कामे पाहतात. बृहनमुंबई सहसंचालक, मुंबई प्राधिकरण विभाग यांचे कार्यालयात आहेत. या शिवाय राज्यात चार विभागीय विकास महामंडळे असून व्यवस्थापकीय संचालक हे उद्योग संचालनायाचे पदसिद्ध संचालक म्हणून कामे करतात.

केंद्र शासनाने डिसेंबर १९७७ मध्ये जाहीर केलेल्या औद्योगिक धोरणानुसार ग्रामीण भागात लघु व कुटीर उद्योगांचा विकास झपाट्याने घडवून आणण्यासाठी जिल्हा स्तरावर एकाच छत्राखाली स्थानिक उद्योजकांना मार्गदर्शन व सहाय्यभूत सेवा / सुविधा उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने महाराष्ट्रात १९७८ मध्ये २५ जिल्हा उद्योग केंद्रांची स्थापना करण्यांत आली. जिल्हा उद्योग केंद्राद्वारे योजना प्रभावीपणे राबविण्यांत येत आहेत.

परिशिष्ट - २
जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर
अधिकारी व कर्मचारी यांची कर्तव्ये

१. **उद्योग उप संचालक (तांत्रिक) तथा महाव्यवस्थापक :-** विकास आयुक्त (उद्योग) यांना उद्योगांशी संबंधित योजना कार्यान्वित करणेबाबत मदत करणे, प्रशासकीय कामकाजात मदत करणे, संबंधित विभागातील लघु उद्योग आणि युनिट यांना तांत्रिक विषयावरील सल्ला देऊन त्यांच्या उत्पादन वाढीस प्रोत्साहित करणे. जिल्हयातील उद्योग घटकांची सांख्यिकी माहिती अद्ययावत करणे, राज्यातील विकासाचा समतोल राखणे, जिल्हयातील उद्योग घटकांना शासनाच्या विविध योजनांबाबत मार्गदर्शन करणे. नवनविन उद्योगांच्या सांख्यिकी माहितीचे संकलन व सादरीकरण करणे, जिल्हा उद्योग केंद्रातील अधिकारी/ कर्मचारी यांच्या कामकाजावर नियंत्रण ठेवणे, तसेच जिल्हा स्तरावर कार्यालय प्रमुख म्हणून काम पाहणे, कार्यालयात समन्वये साधणे, जिल्हा उद्योग केंद्र प्रमुख जिल्हयात आयोजित केलेल्या सीांना उपस्थित राहणे, आहरण व संवितरण अधिकार वापरणे, प्रशासकीय बाबी हाताळणे, शासनारने दिलेल्या व्यवस्थापकीय, आर्थिक व इतर अधिकाराचा उपयोग उद्योगांच्या भरभराटीसाठी करणे. जिल्हा उद्योग केंद्राच्या कक्षेतील उद्योगांना लघु उद्योग नोंदणी देणे, उद्योग घटकांना लागणा-या कच्च्या मालाची संबंधित संस्थेला / कार्यालयास कच्चा माल मिळणेसाठी शिफारस करणे, औद्योगिक विकासाच्या दृष्टीने योजना आखणे, सुशिक्षित बेराजगारांसाठी बीज भांडवल योजना, पंतप्रधान रोजगार योजना राबविणे, तसेच विविध बँकेला भेटी देणे. बँकेने आयोजित केलेल्या सभेला उपस्थित राहणे. बँका व इतर संस्थांशी औद्योगिक विकासाच्या हेतूने समन्वय साधणे. निरनिराळ्या शैक्षणिक व इतर संस्थांना कार्यालयातील योजनासंबंधी माहिती देणे.
२. **उद्योग अधिकारी (तांत्रिक) :-** जिल्हयातील मोठे, मध्यम व लघु उद्योग, ग्रामिण व कुटीर उद्योग यांची माहिती संकलीत करणे, स्थानिक साधन संपत्ती व मनुष्य बळ यांचे सर्वेक्षण करणे, लघु उद्योग घटकांची माहिती तयार करणे, औद्योगिक विकाससंबंधी अहवाल तयार करणे, लघु उद्योगांची वार्षिक उत्पनादनाबाबतची तपासणी करणे, वित्तीय संस्थांना / बँकांना निरनिराळ्या योजनेविषयी माहिती देणे. उद्योगांच्या कर्जाची आवश्यकता निर्धारित करून कर्ज मिळवून देणे. तांत्रिक अहवाल व कर्जाच्या कागदपत्रांची छाणणी करणे, कर्ज व कर्ज वसुली यावर देखरेख ठेवणे व वित्तीय महामंडळाकडून कर्ज घेतलेल्या उद्योगांच्या खेळत्या भांडवलासाठी प्रकरणे शिफारस करणे, उद्योग घटकांच्या आर्थिक परिस्थितीवर लक्ष ठेवणे व घटकास आवश्यक ती मदत मिळण्यास सहाय्य करणे, केंद्र शासनाची पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम, राज्य शासनाची बिजभांडवल योजना इत्यादी कामे राबविली जातात. त्याकरीता ठरवून दिलेले लक्ष्य साध्य करण्यासाठी बँकांशी संपर्क साधून सुशिक्षित बेरोजगारांचे मेळावे आयोजित करून व योग्य ते अर्ज भरून घेऊन वित्तीय संस्थांकडे / बँकेकडे शिफारस करून पाठविणे इ. कामे व्यवस्थापकांमाफ्रत केली जातात. लघु उद्योगाच्या कारखान्यासाठी बांधलेले गाळे व दुरध्वनी सुविधा मिळण्यासाठी सहाय्य करणे, औद्योगिक वसाहतीच्या कर्ज वसुलीवर देखरेख ठेवणे, उद्योग घटकाच्या प्रकल्पास मंजूरी मिळण्यास सहाय्य करणे, सुशिक्षित बेराजगारांच्या कर्ज प्रकरणी प्रकल्प अहवाल तांत्रिक व आर्थिकदृष्ट्या किफायतशिर होण्यास मदत करणे, सुशिक्षित बेरोजगारांना मार्गदर्शन करणे, त्यांचे प्रशिक्षण शिबीर आयोजित करणे, एकात्मिक ग्रामीण विकास यंत्रणेसाठी २० कलमी कार्यक्रमांतर्गत योजना राबविणे, खादी ग्रामोद्योग मंडळ इ. उद्योगांना सहाय्य करणे, केंद्र शासनाने शिथिल केलेल्या औद्योगिक धोरणामुळे ज्या उद्योगांना मंडळ इ. उद्योगांना सहाय्य करणे, केंद्र शासनाने शिथिल केलेल्या औद्योगिक धोरणामुळे ज्या उद्योगांना आयईएम/एलओआय दिले गेले आहेत अशा

उद्योगांचे प्रकल्प अहवाल गोळा करणे व त्यांच्या विविध अडचणींचे निराकरण करण्यासाठी संबंधित खात्याशी संपर्क साधून अडचणी सोडविण्यासाठी पाठपुरावा करणे, तसेच जिल्हा उद्योग मित्र व राज्यस्तरीय उद्योग मित्र समिती यांच्या समितीच्या बैठकीस खाते प्रमुखांशी चर्चा करून घटकांच्या अडचणीबाबत त्वरीत निर्णय घेणे याबाबत प्रयत्न करणे, महाव्यवस्थापकांच्या आदेशानुसार जिल्ह्यात होणा-या सभेना उपस्थित राहणे.

३. **शाखाप्रमुख** :- शाखाप्रमुख हा पर्यवेक्षीय कर्मचारी असून त्याला नेमून दिलेल्या निरनिराळ्या उपविभागाचा प्रभार स्वतंत्रपणे सांभाळणे शासनाकडून प्राप्त झालेली महत्वाची प्रकरणे व संदर्भ यावर कार्यवाही करणे व उपविभागाच्या कामाकडे लक्ष देणे. शासकीय नियमांचे संकलन करणे विभागातील दुय्यम कर्मचारी वर्गावर देखरेख ठेवणे त्यांना मार्गदर्शन करणे, याशिवाय अधिकांस त्यांच्या कामात सहाय्य करणे जिल्हा स्तरावर शाखाप्रमुखाची कामे कर्ज खाते व कर्ज पुस्तके अद्यावत ठेवणे. जमा झालेले मुददल व व्याजाच्या रकमांचा जिल्हा कोषागार कार्यालयात भरणा करणे. जास्तीत जास्त कर्ज वसुली होण्याच्या हेतूने कर्जदारांना पत्र / नोटिसा पाठविणे व महसुल प्रमाणपत्र तयार करून संबंधित तहसिल कार्यालयात वसुलीकरीता सादर करणे. शाखेचे सर्व अहवाल तयार करणे व मुख्यालय / विभागीय कार्यालयास सादर करणे. शहरी / ग्रामीण भागात कर्जदारांना प्रत्यक्ष भेटून वसुली करणे व तहसिल कार्यालयास भेट देऊन वसुलीच्या बाबतीत प्रयत्नशील राहणे.
४. **मुख्य लिपिक-नि-लेखापाल** :- लेखा, आस्थापना व प्रशासन विभागावर देखरेख ठेवणे टंकलेखनावर देखरेख ठेवणे. लिपिक-नि-टंकलेखक यांचे टेबल निरीक्षण कार्यालयाचे टपाल बटवडा करणे, कर्मचा-यांचे सेवापुस्तक अद्यावत ठेवणे, आवक जावक विभागाच्या कामावर देखरेख ठेवणे.
५. **उद्योग निरीक्षक** :- जिल्ह्यातील औद्योगिक क्षेत्रातील उद्योगांबाबतची कामे पहाणे. लघु उद्योग नोंदणी स्थायी / अस्थायी एसएसआय / बीजभांडवल योजना / जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना अंतर्गत वाटप करण्यात आलेल्या कर्जाची वसुली करणे सुशिक्षित बेराजगारांकरीता बीज भांडवल योजना, पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम राबविणे. एक दिवशीय व आठ दिवशीय मेळावे आयोजित करणे, सुशिक्षित बेराजगारांना योजनेबाबत माहिती देणे विविध बँकांना भेटी देणे बँकेने आयोजित केलेल्या सभेला उपस्थित राहणे, बँक व इतर संस्थांशी औद्योगिक विकासाच्या हेतूने समन्वय साधणे. आयईएम/एलओआय उद्योग घटकांना भेटी देणे त्यांचा प्रकल्प कार्यान्वित करण्यासाठी मदत करणे औद्योगिक विकासाशी संबंधित असलेले ग्रामीण व शहरी भागातील सर्व कामे पाहणे, लघु उद्योग घटकांच्या युनिटची तपासणी करणे व त्यांना मार्गदर्शन करणे. अनुज्ञप्ती पत्र, ना-हरकत प्रमाणपत्र इत्यादीबाबत उद्योजकांना मार्गदर्शन करणे.
६. **टिप्पणी सहाय्यक** :- शासकीय, निमशासकीय तसेच विविध स्तरांवरून आलेल्या पत्रांवर टिप्पणी तयार करून वरिष्ठांना सादर करणे, मासिक, त्रैमासिक व वार्षिक विवरण पत्राची छाणणी व संकलन करणे. अधिकांस व शाखाप्रमुख यांना त्यांच्या कामकाजात करणे, तसेच वरिष्ठांनी नेमून दिलेली कामे पार पाडणे. कर्जवसुली शाखेची छाननी व संचिका अद्यावत ठेवणे. कर्जवसुली करणे. कर्ज शाखेचा कोषागाराशी मेळ घालणे. कर्जदाराकडून उपयोगीता पडताळून प्रमाणपत्र प्राप्त करणे. शाखेचे काम पाहणे.
७. **लघुलेखक** :- वरिष्ठ अधिका-यांनी दिलेले श्रुत लेखन घेणे व मजकूर टंकलिखित करणे, याशिवाय इतर वरिष्ठ अधिका-यांनी नेमून दिलेली कामे स्वतंत्ररित्या करावी लागतात.

८. **वरिष्ठ लिपिक सांख्यिकी** :- कार्यालयातील सर्व शाखाच्या आकडेवारीचे संकलन करणे, सांख्यिकी माहिती गोळा करणे, अहवाल सादर करणे, वरिष्ठ अधिका-यांनी सांगितलेली कामे पार पाडणे, कार्यालयातील अहवालाची नोंदवही बाळगणे, लघु उद्योग घटकाची वार्षिक उत्पादन तपासणी व लघु उद्योगाची सांख्यिकी माहिती तयार करणे.
९. **लिपिक** :- संदर्भ कार्य आवक-जावक पत्राची नोंदणी इत्यादीशी संबंधित कार्यवाही पार पाडणे नेमून दिलेल्या उपविभागात नित्याची लिपिकीय प्रकरणे हाताळणे, याशिवाय टिप्पणी सहाय्यकास सहाय्य करणे व इतर वरिष्ठ अधिका-यांनी नेमून दिलेली कामे स्वतंत्ररित्या करावी लागतात.
१०. **लिपिक-नि-टंकलेखक** :- उपविभागात नेमून दिलेली नित्याची लिपिकीय प्रकरणे हाताळणे मराठी व इंग्रजी भाषेत टंकलेखन करणे इत्यादी कामे करावी लागतात. याशिवाय टिप्पणी सहाय्यकास सहाय्य करणे इतर वरिष्ठ अधिका-यांनी नेमून दिलेली कामे स्वतंत्ररित्या करावी लागतात. संचिका व कार्यालयीन अभिलेख व्यवस्थित ठेवणे. आवक/ जावक टपालाचे काम पाहणे. कार्यालयात आलेले पत्र संबंधित शाखांना वितरित करणे. विवरण नोंदवहीत नोंदी घेणे, सरकारी मुद्रांकाचा हिशोब ठेवणे. अ व ब पुस्तक अद्यावत ठेवणे. साप्ताहिक गोषवारा ठेवणे. टपाल नोंदवही ठेवणे. अधिकारी/ कर्मचारी वर्गाचे सेवापुस्तक, रजा मंजूरीबाबतची कामे पाहणे.
११. **वाहन चालक** :- वाहन चालकाचे मुख्य कार्य वाहन चालवणे व ते सुस्थितीत ठेवणे हे आहे. जिल्हयातील औद्योगिक वसाहतीच्या पहाणीसाठी सुशिक्षित बेरोजगारांच्या मेळाव्यासाठी व कर्ज वसुलीसाठी औद्योगिक विस्तार करण्याच्या कामासाठी जिल्हयातील निरनिराळ्या गावांना भेटी देण्यासाठी उपयोग केला जातो.
१२. **शिपाई** :- कार्यालय व्यवस्थापनाच्या दृष्टीने कार्यालय उघडणे व बंद करणे कार्यालयातील नस्ती संबंधित कक्षात पोचविणे, स्थानिक टपाल वाटप करणे इतर स्थानिक अभिकरणाची संबंधित असलेल्या पत्रव्यवहार पोहचता करणे. अधिका-यांचे संदेश कर्मचा-यांना देणे. त्याचप्रमाणे वरिष्ठ अधिकारी, अधिक्षक, शाखाप्रमुख, टिप्पणी सहाय्यक यांनी दिलेली कामे पार पाडावी लागतात.

परिशिष्ट - ३

कोणताही निर्णय घेतांना पाळली जाणारी निर्णय प्रक्रियेची आणि त्यावरील देखरेखीची पध्दत आणि सोपवलेले व्यक्तीगत उत्तरदायित्व

१. पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम :-

पात्रता :-

- अ) अर्जदार कमीत कमी ८ वी पास अथवा आयटीआय पास अथवा सरकार मान्य संस्थेतून तांत्रिक स्वरूपाचा कमीत कमी सहा महिन्यांचा कोर्स पूर्ण
- ब) वयोमर्यादा १८ ते ५० वर्षे
- क) ज्या जिल्ह्यात व्यवसाय करावयाचा आहे तेथील कमीत कमी ०३ वर्षे वास्तव्य. (विवाहीत महिलांसाठी वास्तव्याची अट शिथिल)
- ड) अर्जदार कोणत्याही वित्तीय संस्थेचा थकबाकीदार नसावा व इतर सरकारी योजनांचा लाभार्थी नसावा.

वैशिष्ट्ये :-

- अ) सेवा उद्योग रु. १०.०० लाखापर्यंत
- ब) उद्योग क्षेत्राकरीता रु. २५.०० लाखापर्यंत
- क) दोन किंवा जास्तीत जास्त पाच लाभार्थींना भागीदारीमध्ये उद्योग / व्यवसाय सुरु करता येतो.

अनुदान :-

- अ) प्रकल्प मंजूर रकमेच्या वर्गवारीनुसार १५ ते २० टक्के पर्यंत अनुदान
- आ) बँकेच्या कर्जावर प्रचलित दराने व्याज आकारणी व परतफेड ३ ते ७ वर्षे
- ई) उमेदावाराने प्रकल्प किंमतीच्या किमान ५ टक्के ते १० टक्के स्वतःची गुंतवणूक करावयाची असते. उर्वरित रक्कम राष्ट्रीकृत बँकाकडून कर्ज स्वरूपात अर्जदार उमेदवारास मिळते. संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा उद्योग केंद्राकडे अर्जदार विहित नमुन्यामध्ये अर्ज सादर करतात. अर्जदार योजनेचा लाभ मिळण्यासाठी पात्र असल्यास सदर अर्ज मा. जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली गठित करणेत आलेल्या कार्यपथक समितीपुढे सादर करण्यांत येतो. कार्यपथक समितीमध्ये अर्जाची छाननी झाल्यानंतर जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत अर्ज बँकेकडे शिफारस करण्यांत येतो. बँकेकडून कर्ज मंजूरी मिळाल्यानंतर अशासकीय संस्थेकडून अर्जदारास त्याच्या प्रकल्पाबाबत माहिती व प्रशिक्षण दिले जाते. प्रशिक्षण पूर्ण केल्यानंतर बँकेकडून कर्ज वितरीत करण्यांत येते. कर्ज वितरीत करत असतांना बँकेकडून लाभार्थ्यांच्या खाती योजनेअंतर्गत मिळणारे अनुदान मार्जिन मनीच्या स्वरूपात जमा करण्यांत येते. सदर अनुदान लाभार्थ्यांचे कर्जाची पूर्ण परतफेड होईपर्यंत बँकेत जमा ठेवण्यांत येते.

२. सुधारित बिजभांडवल योजना :-

सुशिक्षित बेरोजगारांना उद्योग, सेवा व व्यवसाय सुरु करण्यासाठी बीजभांडवल योजनेअंतर्गत बिजभांडवल उपलब्ध करून देण्यांत येत. त्याचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

अ) पात्रता :-

१. कमीत कमी ७ वी पास
२. वयोमर्यादार १८ ते ५० वर्षे
३. अर्जदार महाराष्ट्राचा किमान १५ वर्षांचा रहिवासी असावा.

ब) वैशिष्ट्ये :-

१. प्रकल्प मर्यादार रु. २५.०० लाखापर्यंत
२. बँक कर्ज ७५ टक्के

३. सर्व साधारण उमेदवारांना स्वतःचे भांडवल १० टक्के, बिजभांडवल १५ टक्के (व्याज दर ६ टक्के) (अनु. जाती/जमाती/अपंग, विमुक्त व भटक्या जाती/जमाती / इतर मागास वर्ग उमेदवारांना रु. १०.०० लाखापर्यंत प्रकल्प मर्यादेसाठी २० टक्के पर्यंत बिजभांडवल).
४. शासन निर्णय १५ सप्टेंबर २००३ अनुसार कर्जदाराने थकीत मुददल व व्याज एकरकमी भरणा केल्यास त्यास दंडनीय व्याज माफ आहे. अशा प्रकरणांमध्ये द.सा.द.शे. १ टक्का दराने दंडव्याज आकारण्यांत येते व वरील व्याज पुर्वलक्षी प्रभावाने दि. ०१.१०.१९९३ पासून सत्र चालू प्रकरणांना लागू आहे.
५. द.सा.द.शे. ६ टक्के व्याज दर असला तरी कर्जाचा भरणा नियमितप्रमाणे व विहित कालावधीत केल्यास लाभार्थीस ३ टक्के रिबेट देण्यांत येते.
६. सदर योजना वाहन व्यवसाय, व्यापार व उद्योगासाठी लागू आहे.
७. परतफेड ७ वर्षे पर्यंत करावयाची असून सुरुवातीचा ०३ वर्षांचा विलंबावधी (वाहनासाठी ०६ महिने) निश्चित करण्यांत आला आहे, अर्जदार प्रथम सर्व माहिती सह अर्ज संबंधित जिल्हयाच्या जिल्हा उद्योग केंद्राकडे सादर करतांना सदर अर्जाची छाननी करून अर्जदार बिजभांडवल मिळण्यासाठी पात्र असल्यास सदर अर्ज संबंधित बँकेकडे पूर्व संमतीसाठी पाठविण्यांत येतो. बँकेकडून पूर्वसंमती मिळाल्यानंतर संबंधित अर्जदाराने बिज भांडवल प्राप्त होण्यासाठी अर्ज महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्राकडे सादर करतात. अर्ज बँकेकडे शिफारस करण्यांत येतो. बँकेने अंतिम कर्ज मंजूरी दिल्यानंतर बिजभांडवलाचे मंजूरी पत्र बँकेकडे पाठविण्यांत येते. त्यानंतर अर्जदाराने बँकेकडील व जिल्हा उद्योग केंद्रकडील आवश्यक त्या बाबीची पूर्तता केल्यानंतर भांडवलाचा धनादेश बँकेकडे पाठविण्यांत येतो.

३. जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना :-

लघु उद्योग, सेवा उद्योग करण्यांसाठी जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजनेअंतर्गत बिजभांडवल उपलब्ध करून देण्यांत येते. त्याचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

अ) पात्रता :-

१. शिक्षणाची व वयाची अट नाही.
२. उद्योग लघु उद्योग नोंदणीस पात्र असावा.
३. यंत्रसामुग्री गुंतवणूक रु. ०२.०० लक्षच्या आत
४. सन १९८० च्या जनगणनेनुसार ०१ लाख लोकवस्ती असणा-या गांवांमध्ये सुरु करता येतो.
५. चालू उद्योगाचा विस्तार करण्यासाठीही या योजनेचा लाभ घेता येतो.

ब) वैशिष्ट्ये :-

१. ६५ ते ७५ टक्के बँक कर्ज
२. २० टक्के बिजभांडवल ४ टक्के व्याजाने मात्र, मर्यादार रु. ४००००/- अनु. जाती/ जमाती ३० टक्के कमाल रु. ६००००/-
३. स्वतःचे ५ टक्के भांडवल
४. बिजभांडवल परतफेड ७ वर्षे

अंमलबजावणी यंत्रणा :- महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र (सर्व) अर्जदार प्रथम सर्व माहिती सह अर्ज संबंधित जिल्हयाच्या जिल्हा उद्योग केंद्राकडे सादर करतांना अर्जाची छाननी करून अर्जदार कर्ज मिळण्यासाठी पात्र असल्यास सदर अर्ज संबंधित बँकेकडे पूर्व संमतीसाठी पाठविण्यांत येतो. बँकेकडून पूर्वसंमती मिळाल्यानंतर संबंधित अर्जदाराने जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज प्राप्त होण्यासाठी अर्ज महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्राकडे सादर करतात. अर्ज बँकेकडे शिफारस करण्यांत येतो. बँकेने अंतिम कर्ज मंजूरी दिल्यानंतर जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज मंजूरी पत्र बँकेकडे पाठविण्यांत येते. त्यानंतर अर्जदाराने बँकेकडील व जिल्हा उद्योग केंद्रकडील आवश्यक त्या बाबीची पूर्तता केल्यानंतर भांडवलाचा धनादेश बँकेकडे पाठविण्यांत येतो.

४. उद्योजकता / तांत्रिक विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम :-

सुशिक्षित बेरोजगारांना उद्योग, सेवा व व्यवसाय सुरु करण्यासाठी उद्योजकता विकास प्रशिक्षण राबविण्यांत येते. त्याचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

१. सुशिक्षित बेरोजगारांना स्वयंरोजगारासाठी प्रवृत्त करण्याच्या दृष्टीने उद्योजकता प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविला जातो.
२. सदर प्रशिक्षण कार्यक्रमात मार्गदर्शक शिबिरे व प्रशिक्षण शिबिरे घेतली जातात.
३. प्रशिक्षण शिबीर १ दिवस ते २ महिन्यांचे असून उद्योग / व्यवसाय सुरु करणेसाठी संपूर्ण मार्गदर्शन केले जाते.
४. या योजनेअंतर्गत शासनातर्फे प्रति प्रशिक्षणार्थी रु. ५००/- ते रु. २०००/- विद्यावेतन दिले जाते.
५. सदर कार्यक्रमांमार्फत राबविण्यांत येणा-या विशेष घटक योजने अंतर्गत सुधारणा करण्यांत आल्या असून विशेष घटक योजनेअंतर्गत अनुसुचित जातीच्या सुशिक्षित बेरोजगारांकरीता तसेच सर्वसाधारण प्रवर्गांकरीता खालीलप्रमाणे प्रशिक्षण कार्यक्रम देण्यांत येतो.

वैशिष्ट्ये :-

उद्योजकता परिचय कार्यक्रम (१ दिवसीय, अनिवासी) :- एक दिवसाच्या परिचय कार्यक्रमात व्यवसायाची निवड, उद्योजकीय व्यक्तीमत्व विकास, व्यवसाय व्यवस्थापन शासनाच्या विविध संस्था व अर्थ सहाय्य देणा-या संस्था व त्यांच्यामार्फत राबविण्यांत येणा-या योजनांची माहिती दिली जाते. याकरीता संस्थेस प्रति प्रशिक्षण कार्यक्रम रु. ६००/- खर्च देण्यांत येतो. उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम (१२ दिवसीय, निवासी) :- सदर प्रशिक्षण कार्यक्रम १२ दिवसांचे, निवासी व भोजन व्यवस्थेसह आहे. उद्योजकता परिचय कार्यक्रमात निवडलेल्या प्रशिक्षणार्थींना उद्योगांशी संबंधित कलागुणांचा विकास व माहिती मिळण्याचा प्रशिक्षणात प्रामुख्याने समावेश आहे. प्रति प्रशिक्षणार्थी रु. ४०००/- संस्थेस देण्यांत येतात.

तांत्रिक प्रशिक्षण कार्यक्रम (१५ दिवस ते २ महिने अनिवासी) :- या प्रशिक्षण कार्यक्रमात उत्पादन / सेवा उद्योगांशी निगडित तांत्रिक प्रशिक्षण देण्यांत येते. हे प्रशिक्षण अनिवासी असून प्रशिक्षणार्थीस १५ दिवसांकरीता रु. ५००/- आणि दरमहा रु. १०००/- तसेच दोन महिन्यांच्या प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी रु. २०००/- विद्यावेतन देण्यांत येते तसेच प्रति प्रशिक्षणार्थीस रु. ३०००/- संस्थेस देण्यांत येतात.

५. सहकारी औद्योगिक वसाहत स्थापना :-

लघु जलद विकासासाठी मुख्यतः राज्यातील अविकसित भागात उद्योगांच्या व रोजगारांच्या संधी उपलब्ध होण्यासाठी सहकारी औद्योगिक वसाहती निर्माण करण्याची योजना कार्यान्वित करण्यांत आली आहे. ज्या जिल्हयात सहकारी औद्योगिक वसाहती स्थापन करावयाच्या आहेत अशा जिल्हा उद्योग केंद्राचे महाव्यवस्थापक औद्योगिक वसाहतीच्या जागेचे तांत्रिक व आर्थिक सर्वेक्षण (Techno economic survey) तयार करून मुख्यालयातील सहनिबंधक सहकारी संस्था यांचेकडे प्रस्ताव सादर करतात. सदर प्रस्तावाची छाननी करून विभाग प्रमुख यांचे मान्यतेने शासनास सादर करण्यांत येतो. शासनाकडून प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झाल्यावर संबंधित संस्था तांत्रिक मंजूरीचा प्रस्ताव महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांचेमार्फत मुख्यालयास सादर करतात. सदर प्रस्तावाची पुन्हा छाननी करून मुख्यालयात स्थापन करण्यांत आलेल्या समितीसमोर मान्यतेसाठी सादर करण्यांत येतो. समितीच्या मान्यतेनुसार पुढील कार्यवाही करण्यांत येईल.

सहकारी औद्योगिक वसाहतीने प्रकल्प खर्चाच्या २० टक्के समभाग भांडवल उभारले असल्यास शासनाच्या २० टक्के समभाग भांडवलासाठी मुख्यालयात अर्ज सादर करण्यांत येतो. सदर अर्जाची छाननी करून शासनास सादर करण्यांत येतो. शासनाने समभाग भांडवल मंजूर केल्यास त्यानुसार निधी सहकारी औद्योगिक वसाहतींना प्रदान करण्यांत येतो.

६. वंगणतेल व ग्रीस विक्रेत्यांना अनुज्ञाप्ती देणे :-

वंगण तेल व ग्रीस विक्रेत्यांना त्वरीत अनुज्ञाप्ती मिळणे शक्य व्हावे या दृष्टीने, वंगणतेल व ग्रीस विक्रेत्यांना अनुज्ञाप्ती देण्याचे अधिकार महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांना देण्यांत आले आहेत. वंगणतेल व ग्रीस विक्रेत्यांनी त्यांच्या जिल्हयातील महाव्यवस्थापक जिल्हा उद्योग केंद्र यांचेकडे विहित नमुन्यात अर्ज करणे आवश्यक आहे. विहित नमुन्यातील अर्जासोबत रुपये पंचवीस फक्त इतक्या रकमेचा दर्शनी धनाकर्ष व अर्जात नमुद केलेली इतर कागदपत्रे सादर करणे आवश्यक आहे. सदर अर्जाची छाननी केल्यानंतर संबंधित जिल्हयांचे महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, पात्र विक्रेत्यांना अनुज्ञाप्ती देतात. सदर अनुज्ञाप्ती पाच वर्षासाठी विधीग्राह्य असते.

वंगणतेल व ग्रीस आणि तत्सम पदार्थांचे उत्पादन, उत्पादक घटकाने उभारलेली यंत्रसामुग्री, प्रयोग शाळेतील उपकरणे यांची तपासणी करूनच उद्योग सह संचालक, नाशिक यांचेमार्फतच अनुज्ञाप्ती दिली जाते. वंगणतेल व ग्रीस यांचे उत्पादन करणा-या उद्योग घटकांना विहित नमुन्यातील अर्ज रुपये पंचवीस फक्त इतक्या रकमेचा धनाकर्ष व इतर आवश्यक कागदपत्रे जोडणे आवश्यक आहे. अर्जाची संयुक्त तपासणी केली जाते. आवश्यकता वाटल्यास उत्पादक घटकाच्या उत्पादनाच्या दर्जाची खात्री करण्यासाठी उत्पादनाच्या नमुन्याची तपासणी तेल कंपनीच्या प्रयोगशाळेत केली जाते.

७. माहिती तंत्रज्ञान उद्यान/घटक :-

महाराष्ट्र शासनाने १९९८ मध्ये माहिती तंत्रज्ञान धोरण जाहीर केले. धोरणांतर्गत माहिती तंत्रज्ञान घटकांना विविध सवलतींचा लाभ घेता यावा याकरीता त्यांना द्यावयाचे इरादापत्र / नोंदणी पत्राबाबत दि.०७.०५.१९९९ रोजीच्या उद्योग संचालनालयाच्या परिपत्रक क्र. ०६/१९९९ अन्वये कार्यक्षेत्र निहाय प्राधिकृत अधिकारी तसेच इरादापत्र नोंदणी देण्याची कार्यपध्दती, त्याकरीता लागणारे कागदपत्रे, त्याच्या अटी व शर्ती याबाबतची माहिती देण्यांत आलेली आहे.

माहिती तंत्रज्ञान उद्योगांशी सर्व संबंधितांशी विचार विनिमय करून १२ जूलैट २००३ रोजी शासनाने माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा धोरण-२००३ जाहीर केले. दि.२१.०६.२००१ रोजी उद्योग संचालनालयाकडे पारित करण्यांत आलेल्या आदेशासंदर्भात दि.१०.०६.२००५ रोजी शासन निर्णय क्र. आयटीपी-२००५/प्रक्र.३९२३/उद्योग-७ निर्गमित करण्यांत आला. त्यानुसार खाजगी माहिती तंत्रज्ञान उद्यानाच्या प्रवर्तकानी / विकासकानी इरादापत्र / नोंदणी पत्र मिळण्याकरिता महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांचेकडे विहित नमुन्यात अर्ज सर्व कागदपत्रांसह करावयाचे असून त्यांची छाननी करून संबंधित प्राधिकृत अधिका-यांनी इरादापत्र / नोंदणी पत्र अदा करावयाच्या सुचना देण्यांत आल्या आहेत. ह्या शासन निर्णयात खाजगी माहिती तंत्रज्ञान उद्यानासाठी आवश्यक निकष आणि अटी व शर्ती, कार्यप्रणाली आणि इरादापत्र / नोंदणी पत्र देण्याकरीता आवश्यक असलेल्या कागदपत्रांची माहिती देण्यांत आलेली आहे.

८. आजारी उद्योग :-

भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार जे लघु उद्योग आजारी उद्योग म्हणून संबोधिले जातात. अशा उद्योगांना बँकेने/ वित्तीय संस्थेने शुश्रूषा कार्यक्रम मंजूर केला तर अशा घटकाला जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत आजारी उद्योग प्रमाणपत्र दिले जाते. महाराष्ट्र शासनाच्या शासन निर्णय दि. १७.१०.१९९० आणि १९.०९.१९९२ मध्ये नमुद केलेल्या स्टॅन्डर्ड पॅकेज नुसार शासनाच्या संबंधित विविध विभागाकडून विविध सवलती दिल्या जातात.

१. सामुहिक प्रोत्साहन योजना-२०१३.

औद्योगिक दृष्ट्या अविकसित व विकसनशील भागात मोठ्या प्रमाणात औद्योगिक गुंतवणूक व्हावी, या उद्देशाने महाराष्ट्र शासन सन १९६४ पासून सामुहिक प्रोत्साहन योजना राबवित आहे. प्रस्तुत योजनेमध्ये वेळोवेळी सुधारणा करण्यात येते. शासन निर्णय दिनांक १ एप्रिल, २०१३ नुसार शासनाने सामुहिक प्रोत्साहन योजना-२०१३ अंमलात आणली. प्रचलित योजनेचा कालावधी १ एप्रिल २०१३ ते ३१ मार्च, २०१८ पर्यंत आहे.

राज्यातील वैयक्तिक, भागीदारी, खाजगी क्षेत्र, सार्वजनिक / संयुक्त क्षेत्र, सहकारी संस्था तसेच केंद्रपुरस्कृत सार्वजनिक क्षेत्र (फक्त विशाल उद्योग) उद्योग घटकांना सामुहिक प्रोत्साहन योजना २०१३ अंतर्गत समाविष्ट केलेले आहे.

जिल्ह्यातील तालुक्यांची त्यांच्या औद्योगिक विकासाच्या प्रतवारीवर अ, ब, क, ड, ड+ व विना उद्योग जिल्हा व नक्षलग्रस्त क्षेत्र अशा सात गटात विभागणी करण्यांत आली आहे.

१	गट अ	विकसित विभाग (उदा.मुंबई प्राधिकरण विभाग व पुणे प्राधिकरण विभाग)
२	गट ब	गट अ पेक्षा कमी विकसित झालेला भाग.
३	गट क	गट अ व ब मधील विभागापेक्षा कमी विकसित भाग.
४	गट ड	गट अ, ब, क पेक्षा कमी विकसित भाग.
५	गट ड +	गट अ, ब, क, ड पेक्षा कमी विकसित विभाग तसेच आधारभूत मूलभूत सुविधांचा अभाव.
६	विना उद्योग जिल्हा	जेथे कोणताही मोठा उद्योग स्थापित झाला नाही आणि गट अ,ब,क,ड व ड+ भाग व्याप्त नसलेला.
७	नक्षलग्रस्त क्षेत्र	शासन निर्णय क्र. NAVIKA-2008/C.R209/ka.1416 dated 31.05.2009 अनुसार नक्षलवाद्यांमुळे बाधित झालेले क्षेत्र.

सदर योजनेअंतर्गत उद्योग घटकांना खालील प्रोत्साहने देय आहेत.

तालुका वर्गवारीनुसार सदर अनुदानाच्या टक्केवारीची मर्यादा खालीलप्रमाणे आहे.

तालुका वर्गवारी	स्थिर भांडवली गुंतवणूकीची टक्केवारी		कालावधी (वर्षामध्ये)	
	सुक्ष्म व लघु उद्योग	मध्यम व मोठे उद्योग	सुक्ष्म व लघु उद्योग	मध्यम व मोठे उद्योग
अ	-	-	७	७
ब	२०	-	७	७
क	४०	३०	७	७
ड	७०	४०	१०	७
ड+	८०	५०	१०	७
विना उद्योग जिल्हा	९०	७०	१०	७
नक्षलग्रस्त क्षेत्र	१००	८०	१०	७

❖ दिनांक ०१.०४.२०१३ च्या शासन निर्णयातील मुद्दा क्र. ४.९ अन्वये प्रोत्साहन पात्रतेसाठी गट अ व ब विभागात असलेले सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग समाविष्ट केलेले आहे.

❖ अत्र व शेती पक्रिया उत्पादक घटकांना १० टक्के जास्तीची प्रोत्साहने मंजूर करण्यात आलेली आहेत तसेच प्रोत्साहने पात्रता कालावधीमध्ये १ वर्षाने वाढ केली आहे.

❖ सुक्ष्म, लघु, मध्यम व मोठे उद्योग घटकांकरिता औद्योगिक प्रोत्साहन अनुदान

१. राज्यातील निरनिराळ्या भागामध्ये स्थापित झालेले नवीन / विस्तारीत सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग घटकांना खालीलप्रमाणे औद्योगिक प्रोत्साहन अनुदान मिळण्यास पात्र आहेत.

अ.क्र.	तालुका / क्षेत्र वर्गवारी	प्रति वर्ष औद्योगिक प्रोत्साहन अनुदान मिळण्याचे परिमाण
१	नक्षलग्रस्त क्षेत्र	VAT on local sales minus input Tax Credit (ITC) or zero whichever is more + CST payable + 100% of ITC
२	विना उद्योग जिल्हा	VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable + 75% of ITC
३	संपूर्ण विदर्भ आणि मराठवाडा (अ.क्र.१ व २ सोडून)	VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable + 65% of ITC
४	ड+ तालुका (अ.क्र.१ व ३ सोडून)	VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable + 50% of ITC
५	ड तालुका (अ.क्र.१ व ३ सोडून)	VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable + 40% of ITC
६	क तालुका	VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable + 30% of ITC
७	ब तालुका	VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable + 20% of ITC

२. मोठ्या उद्योगांसाठी औद्योगिक प्रोत्साहन योजना राज्यातील निरनिराळ्या भागामध्ये स्थापित झालेले नवीन / विस्तारीत मोठे उद्योग घटक खालीलप्रमाणे औद्योगिक प्रोत्साहन अनुदान मिळण्यास पात्र आहेत.

अ.क्र.	तालुका / क्षेत्र वर्गवारी	प्रति वर्ष औद्योगिक प्रोत्साहन अनुदान मिळण्याचे परिमाण
१	नक्षलग्रस्त क्षेत्र	100% VAT on local sales minus input Tax Credit (ITC) or zero whichever is more + CST payable
२	विना उद्योग जिल्हा, संपूर्ण विदर्भ आणि मराठवाडा	90%VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable
३	ड+ तालुका (अ.क्र.१ व २ सोडून)	80%VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable
४	ड तालुका (अ.क्र.१ व २ सोडून)	70% VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable
५	क तालुका	60%VAT on local sales minus ITC or zero whichever is more + CST payable

❖ विस्तारीकरण / विविधीकरण :

अस्तित्वातील नवीन सुक्ष्म, लघु, मध्यम व मोठे उद्योग घटक (माहिती तंत्रज्ञान / जैव तंत्रज्ञान उद्योग घटकासह) विस्तारीकरण व विविधता या करिता पात्र आहेत अशा उद्योगांच्या विस्तारीकरणासाठी / विविधतेसाठी औद्योगिक प्रोत्साहन अनुदानाची टक्केवारी वरील पात्र टक्केवारीच्या ७५ टक्के व देय कालावधीपेक्षा १ वर्षाने कमी राहिल.

❖ व्याज अनुदान :

गट अ वगळता इतर सर्व गटातील पात्र नवीन सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग घटकांना त्यांनी बँक व आर्थिक संस्था यांचेकडून स्थिर भांडवली गुंतवणूकीसाठी घेतलेल्या कर्जावर ५ टक्के व्याज अनुदान देय आहे व प्रोत्साहनाची रक्कम त्या वर्षाच्या विज बीलाच्या मर्यादेत अनुज्ञेय करण्यात आली आहे. (व्याज अनुदान हे कोणत्याही संस्था / भारत सरकार पुरस्कृत योजना किंवा ५ टक्के प्रति वर्ष यापैकी जी कमी असेल ती) व्याज अनुदानाची रक्कम ही त्या वर्षी भरलेल्या वीज देयकाच्या रकमेच्या मर्यादेपर्यंत प्रतिवर्षी अनुज्ञेय आहे.

❖ विद्युत शुल्क माफी :

क, ड, ड+ आणि विना उद्योग क्षेत्रात तसेच नक्षलग्रस्त क्षेत्रामध्ये नव्याने स्थापन होणा-या उद्योग घटकांना विद्युत शुल्क माफी १५ वर्षे (पात्रता प्रमाणपत्राच्या) कालावधीसाठी देण्यात येते.

राज्यातील उर्वरित क्षेत्रांतील (म्हणजे अ व ब) १०० टक्के निर्यात प्रधान, माहिती तंत्रज्ञान व जैव तंत्रज्ञान घटक यांना विद्युत शुल्क भरण्यापासून ७ वर्षांच्या कालावधीसाठी माफी देण्यात येते.

❖ मुद्रांक शुल्क माफी :-

क, ड, ड+ व विना उद्योग जिल्हयातील तसेच नक्षलग्रस्त क्षेत्रातील नवीन उद्योग अथवा उद्योगांचा विस्तारीकरण/ विविधीकरण करण्यासाठी कराव्या लागणाऱ्या दस्तऐवजावर अनुज्ञेय मुद्रांक शुल्कात दि. १.४.२०१३ ते नवीन साप्रोयो जाहीर होईपर्यंतच्या योजनेच्या कालावधीकरीता सुट देण्यात आली आहे. अ व ब क्षेत्रामध्ये सार्वजनिक उद्यानातील माहिती व जैव तंत्रज्ञान घटकांना १०० टक्के तर खाजगी उद्यानातील माहिती व जैव तंत्रज्ञान उद्योग घटकांना ७५ टक्के तसेच विशाल उद्योग घटकांना ५० टक्के मुद्रांक शुल्क माफी देण्यात येते. तसेच साप्रोयो-२००७ अंतर्गत पात्र घटकांना त्यांचे गुंतवणूक कालावधीमध्ये मुद्रांक शुल्क सवलत अनुज्ञेय आहे.

❖ विद्युत कर अनुदान :-

गट अ क्षेत्रातील उद्योग घटक वगळून नवीन सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग घटक विद्युत शुल्क अनुदान मिळण्यास पात्र आहेत. वापर केलेल्या व त्याची किंमत अदा केलेल्या उर्जेकरीता विदर्भ, मराठवाडा, उत्तर महाराष्ट्र आणि कोकण विभागातील रायगड, रत्नागिरी व सिंधुदुर्ग जिल्हयातील उद्योग घटकारिता रु.१/- प्रती युनिट व राज्यातील इतर क्षेत्रामधील उद्योग घटकारिता रु.०.५० पैसे प्रती युनिट यानुसार त्यांनी उत्पादनास सुरुवात केल्यापासून ३ वर्षांच्या कालावधीकरीता अनुदान देय आहे.

❖ सुक्ष्म, लघु आणि मध्यम उत्पादक घटकांचे सक्षमीकरण :

गुणात्मक स्पर्धात्मकता, संशोधन व विकास कार्य आणि तांत्रिक श्रेणीमध्ये वाढ, पाणी व ऊर्जा संरक्षण, पत मुल्यांकन याकरीता खालील सवलती देण्यात आल्या आहेत.

सर्व विभागातील नवीन / विस्तारीत सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग घटकांकरीता खालीलप्रमाणे सवलती आहेत.

- तांत्रिक श्रेणीवाढीकरीता (Technology up-gradation) स्थिर मालमत्तेच्या गुंतवणूकीवर ५ टक्के अनुदान रु. २५ लाख मर्यादेपर्यंत.
- गुणवत्ता प्रमाणपत्रासाठी (Quality Certificate) येणा-या खर्चावर ७५ टक्के अनुदान रु.१ लाख मर्यादेपर्यंत.
- स्वच्छ उत्पादन मोजमापकाकरिता स्थापित स्थिर मालमत्तांच्या गुंतवणूकीच्या (Cleaner production measures) २५ टक्के अनुदान रु.५ लाख मर्यादे पर्यंत.
- राष्ट्रीय पेटेंट रजिस्ट्रेशनकरिता केलेल्या खर्चावर (Patent registration) ७५ टक्के अनुदान रु.१० लाख मर्यादेपर्यंत व आंतरराष्ट्रीय पेटेंट रजिस्ट्रेशन करिता रु.२० लाख मर्यादेपर्यंत.

सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगांच्या पत मुल्यांकनाकरिता प्रोत्साहन

- स्मॉल इंडस्ट्रीज डेव्हलपमेंट बँक ऑफ इंडिया / शासनमान्य पत मुल्यांकन संस्था यांचेकडून पत मुल्यांकनाकरीता येणा-या खर्चावर ७५ टक्के अनुदान रु.४०,०००/- मर्यादेपर्यंत.

सर्व विभागातील नवीन / विस्तारीत सुक्ष्म, लघु, मध्यम व मोठे उद्योगांना खालीलप्रमाणे प्रोत्साहने देय आहेत.

- पाणी परिक्षणाकरीता येणा-या खर्चावर ७५ टक्के अनुदान रु.१ लाख मर्यादेपर्यंत.
- ऊर्जा परिक्षणाकरीता येणा-या खर्चावर ७५ टक्के अनुदान रु.२ लाख मर्यादेपर्यंत.
- पाणी प्रक्रिया / जतन याकरीता स्थिर मालमत्तेच्या गुंतवणूकीवर ५० टक्के अनुदान रु.५ लाख मर्यादेपर्यंत.
- ऊर्जा कार्यक्षमता वाढीकरीता स्थिर मालमत्तेच्या गुंतवणूकीवर ५० टक्के अनुदान रु.५ लाख मर्यादेपर्यंत.

सामुहिक प्रोत्साहन योजना-२०१३ अंतर्गत नवीन / विस्तारीकरण करणा-या पात्र घटकांनी अर्ज करणेसाठी di.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उद्योग घटकाचे खाते उघडून त्यामध्ये व्यवस्थित व परिपूर्ण माहिती भरून अपलोड करावी. तसेच अधिक माहितीसाठी महाराष्ट्र शासन यांचे संकेतस्थळावर शासन निर्णय मध्ये उद्योगासंबंधीचे शासन निर्णय उपलब्ध आहेत.

परिशिष्ट - ४

जिल्हा उद्योग केंद्राने कार्यवाहनासाठी ठरविलेले नॉक्स (तत्वे)

अ. जिल्हा उद्योग केंद्राने खालील प्रकरणांच्या संदर्भात विहित मुदतीत निपटारा करण्याकरीता कालमर्यादा निश्चित केलेली आहे.

अ क्र	जिल्हा उद्योग केंद्र कार्यालयाकडून पुरविली जाणारी सेवा प्रकार	परिपूर्ण कागदपत्रे प्राप्त झाल्यावर कार्यवाही कालावधी
१	उद्योग आधार	दि. ०७.१०.२०१५ पासून UDYOG AADHAR नोंद udyogaadhar.gov.in या पोर्टलवर नोंद करण्यांत येत आहे.
२	माहिती / जैव तंत्रज्ञान इरादापत्र नोंदणी	७ दिवसांत
३	मुद्रांक शुल्क सवलत प्रमाणपत्र	०२ दिवसांत
४	उद्योग घटकांसाठी सामुहिक प्रोत्साहन योजना-मंजूरी /वाटप	अ)अनुदान मंजूरी-९० दिवस, पा.प्र. ३० दिवस ब)अनुदान वाटप निधी उपलब्धतेनुसार व शासन निर्देशानुसार तसेच उद्योग चालू स्थितीत असल्यासच व मॉनिटरिंग रिपोर्ट इत्यादी सादर केले असल्यासच वाटप करण्यांत येईल.
५	पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम	मासिक होणा-या कार्यपथक समितीमध्ये शिफारस
६	सुशिक्षित बेरोजगारांसाठी बिज भांडवल कर्ज योजना आणि जिल्हा उद्योग केंद्राकडील ग्रामीण उद्योगांना कर्ज योजना अ)शिफारस ब)कर्ज मंजूरी क)कर्ज वितरण	अ)प्रकरण शिफारस -१५ दिवसांत ब)कर्ज मंजूरी-बँकेकडील मंजूरीनंतर १० दिवसांत क)कर्ज वितरण-दुय्यम तारण गहाण नोंदणी प्राप्तीनंतर आणि निधी उपलब्ध असल्यास १० दिवसांत
७	वंगणतेल व्यापारासंबंधी प्रमाणपत्र	१० दिवसांत

परिशिष्ट - ५

जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर येथे होणा-या कार्यालयीन कामांसंबंधी सर्वसामान्यपणे आखलेले नियम

१. पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम :-

केंद्र शासनाचे पत्र क्र. REGP-PMEGP/Scheme/2009-10, dt. 01.10.2008

२. सुधारित बीजभांडवल योजना :-

अ) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय इपीपी-१०९२/१३१९१/(६३५६) उद्योग-१८, दि. ३०.०९.१९९३

ब) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय इपीपी-२००१/३४८५८/(७४६३) उद्योग-१, दि. १५.०९.२००३

क) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय इपीपी-२००७/(१९९८) उद्योग-७, दि. १८.०५.२००७

३. जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना :-

उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय डीआयसी-१०८३/२७६७४/(२७५९)/उद्योग-१८, दि. ०३.१२.१९८५

४. औद्योगिक वसाहतींचे स्थापन :-

शासन निर्णय उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग क्र. आयईएस-१०९४/(६६४८)/सीआर/उद्योग-१८, दि. १८.०३.१९९७

५. उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम :-

अ) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय एसएसआय-२००१/३०६२/(७६२६)/उद्योग-१, दि. ०७.०२.२००२

अ) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय एसएसआय-२००३/प्रक्र७९१८/उद्योग-७, दि. २९.१०.२००७

६. वंगणतेल व ग्रीस विक्रेत्यांना अनुज्ञप्ती :-

केंद्र शासनाच्या, पेट्रोलियम विभागाच्या वंगणतेल व ग्रीस (नियंत्रण) आदेश १९८७ व त्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी उद्योग संचालनालयाने विहित केलेली पध्दती.

७. माहिती तंत्रज्ञान उद्यान व घटक :-

अ) उद्योग संचालनालयाचे परिपत्रक क्र. ६/१९९९(क्र. RGN/POL/(8)/99/B-22975), dt. 07 May, 1999)

ब) शासन निर्णय उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग क्र. आयटीपी-२००५/प्रक्र/३९२३/उद्योग-७, दि. १०.०६.२००५

८. आजारी उद्योग :-

अ) शासन निर्णय उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग क्रमांक एसयुसी-१०९६/(६०४)/उद्योग-१०, दि. १४.०५.१९९६

ब) शासन निर्णय क्रमांक एसयुसी-२००१/(२८९१)/१०, दि. २१ एप्रिल २००१ व शुध्दी पत्रक दि. ०७.०६.२००१

क) क्रमांक बीआयएफआर/१०८९(११११), आयएनडी-१०, दि. १७.१०.१९९० व दि. १९.०९.१९९२ (स्टॅन्डर्ड पॅकेज)

९. सामुहिक प्रोत्साहन योजना :-

शासन निर्णय उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्रमांक- PSI-1707/(CR-50)/IND-8, DT. 30.03.2007.

शासन निर्णय उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्रमांक- PSI-2013/(CR-55)/IND-8, DT. 01.04.2013.

परिशिष्ट – ६

जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर मध्ये उपलब्ध असलेल्या कागदपत्रांची यादी

जिल्हा उद्योग केंद्रात असलेल्या नस्ती रेकॉर्ड रुम मध्ये विभागनिहाय ठेवलेल्या आहेत.

परिशिष्ट – ७

धोरणात्मक बाबी ठरवितांना व सदर बाबीची अंमलबजावणी करतांना जनसंपर्कासाठी जिल्हा उद्योग केंद्रात असलेल्या व्यवस्थेबाबतचा तपशिल

अंमलबजावणी करतांना जनसंपर्कासाठी सिग्मा कक्ष (स्वागत कक्ष) विहित केला आहे. कार्यालयीन वेळेत उद्योजकांना, बेरोजगारांना मार्गदर्शन करणे, विविध योजनांचे अर्ज स्विकारणे इत्यादी कामे या कक्षावर केली जातात. तसेच प्रत्येक आठवड्यात तालुक्याच्या ठिकाणी एका विशिष्ट दिवशी उद्योग निरीक्षक यांच्या मार्फत मार्गदर्शन व अर्ज स्विकारले जातात.

दोन किंवा अधिक व्यक्तींनी बनविलेली सल्लादायी मंडळे, परिषदा, समित्या इत्यादी

१. **जिल्हास्तरीय कार्यपथक समिती :-** महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हास्तरीय कार्यपथक समितीमार्फत पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रमांतर्गत येणा-या अर्जाची छाननी करण्यांत येते. उपरोक्त समितीची बैठक ही जनतेसाठी नसून त्याचे कार्यवृत्त जनतेच्या माहितीसाठी खुले नसते.
२. **जिल्हास्तरीय आजारी उद्योग पुनर्वसन समिती :-** आजारी उद्योगांच्या पुनर्वसनासाठी जिल्हास्तरीय आजारी उद्योग पुनर्वसन समितीची सभा मा. जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली महिन्यातून एकदा घेतली जाते.
३. **जिल्हास्तरीय उद्योग मित्र समिती :-** जिल्ह्यातील उद्योजकांच्या प्रश्नावर / समस्यांवर चर्चा करण्यासाठी जिल्हास्तरीय उद्योग मित्र समिती सभा मा. जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली महिन्यातून एकदा घेतली जाते. उद्योजक / औद्योगिक संघटना यांच्या समस्या / अडचणी संबंधित संस्थांकडे पाठवून त्यांचे अभिप्राय घेतले जातात. याकरीता समन्वयाचे प्रमुख काम उद्योग मित्र करते. सर्व संस्थांच्या अधिका-यांमध्ये समन्वय/ संघभावना वाढीस लागावी आणि उद्योजकांच्या अडचणी लवकरात लवकर सोडविण्यासाठी सर्वांनी एकदिलाने काम करावे याकडे समिती विशेष लक्ष पुरविते. उद्योजक/औद्योगिक संघटनांना राज्यस्तरीय उद्योग मित्र समिती बैठकीत भाग घेण्यास मुभा आहे. बैठकीचे कार्यवृत्त शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध केले जाते.
४. **जिल्हा सल्लागार समिती :-** मा. जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली सदर समितीची बैठक दर महिन्यातून एकदा घेतली जाते. सदर सभेमध्ये जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत राबविल्या जाणा-या विविध योजनांचा प्रगती आढावा सभेपुढे मांडला जातो.
५. **स्थानिक लोकांना रोजगारात प्राधान्य विषयक सभा :-** सुक्ष्म, लघु, मध्यम, मोठ्या व विशाल औद्योगिक उपक्रमासाठी पर्यवेक्षीय श्रेणीत ५० टक्के व इतर श्रेणीत किमान ८० टक्के स्थानिक उमेदवारांना प्राधान्याने घेण्याबाबतची सभा मा. जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली त्रैमासिक घेतली जाते.
६. **अनुसूचित जाती / जमाती जिल्हास्तरीय निवड समिती-** मा.जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली जिल्हा कृतीदल, जिल्हा निवडसमिती स्थापन करण्यात येते. अनुसूचित जाती / जमाती प्रवर्गातील दलीत युवकांमध्ये उद्योजकता विकास वाढीस लागावी या हेतूने प्रत्येक तालुक्यातील एक जाती व एक अनुसूचित जमाती प्रवर्गातील उद्योजकाची निवड करून त्यांना प्रारंभीक स्तरापासून उद्योग उभारणीपासून ते उद्योग यशस्वीरित्या चालविणे व त्यातून शाश्वतरित्या लाभ मिळेपर्यंत विशेष योजना राबविणेत येईल.

परिशिष्ट – ९

अहमदनगर येथील जिल्हा उद्योग केंद्र कार्यालयातील अधिका-यांची व कर्मचा-यांची यादी

अ क्र	अधिका-यांचे नांव	पदनाम	दुरध्वनी क्रमांक
१	श्री एस एस गवळी	महाव्यवस्थापक	०२४१-२३५५३४२ ०२४१-२३२६६१५
२	श्री डी.के.शिवदास	व्यवस्थापक	०२४१-२३५५३४२

जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर कार्यालयातील कर्मचा-यांची निर्देशिका

अ क्र	कर्मचा-यांचे नांव	पदनाम	दुरध्वनी क्रमांक
१	श्री एस जी वीर	उद्योग निरीक्षक	०२४१-२३५५३४२
२	श्री आर आर डोंगरे	उद्योग निरीक्षक	०२४१-२३५५३४२
३	श्री एम एम सावळे	उद्योग निरीक्षक	०२४१-२३५५३४२
४	श्री आय एम लोहार	उद्योग निरीक्षक	०२४१-२३५५३४२
५	श्री सी पी गोहाड	उद्योग निरीक्षक	०२४१-२३५५३४२
६	श्री टी डी बन्सवाल	उद्योग निरीक्षक	०२४१-२३५५३४२

जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर कार्यालयातील कर्मचा-यांची निर्देशिका

अ क्र	कर्मचा-यांचे नांव	पदनाम	दुरध्वनी क्रमांक
१	श्री व्ही ए घुले	शाखाप्रमुख	०२४१-२३५५३४२
२	श्री.एस.जी.रोकडे	शाखाप्रमुख	०२४१-२३५५३४२
३	श्री व्ही एम निरुड	लघुलेखक	०२४१-२३५५३४२
४	श्री के बी हवालदार	टिप्पणी सहाय्यक	०२४१-२३५५३४२
५	श्री बी जी आवारे	वरिष्ठ लिपिक (सांख्यिकी)	०२४१-२३५५३४२
६	श्री आर व्ही जाधव	वाहनचालक	०२४१-२३५५३४२
७	श्रीमती एस एस घोडके	शिपाई	०२४१-२३५५३४२
८	श्री एस अे दळवी	शिपाई	०२४१-२३५५३४२

जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर ई-मेल

didic.ahmednagar@maharashtra.gov.in

परिशिष्ट - १०

केंद्र शासनाचा माहिती अधिकार अधिनियम-२००५ अंतर्गत जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर कार्यालयातील अधिकारी व कर्मचारी यांच्या वेतनश्रेणीबाबतचा तपशिल

अ क्र	पदनाम	वेतनश्रेणी
१	उद्योग उप संचालक (तां) तथा महाव्यवस्थापक	PB-3-15600-39100+GP-5400
२	उद्योग अधिकारी (तां) तथा व्यवस्थापक	PB-2-9300-34800+GP-4400
३	उद्योग निरीक्षक (नि. श्रे.)	PB-2-9300-34800+GP-4300
४	उद्योग निरीक्षक (क.श्रे.)	PB-2-9300-34800+GP-4200
५	लघुलेखक	PB-2-9300-34800+GP-4300
६	शाखाप्रमुख/ मुख्य-लिपिक-नि-लेखापाल	PB-2-9300-34800+GP-4200
७	टिप्पणी सहाय्यक/वरिष्ठ लिपिक (सांख्यिकी)	PB-1-5200-20200+GP-2400
८	लिपिक-नि-टंकलेखक	PB-1-5200-20200+GP-1900
९	वाहनचालक	PB-1-5200-20200+GP-1900
१०	शिपाई	PB-4440-7440-GP-1300

केंद्र शासनाचा माहिती अधिकार अधिनियम-२००५ अंतर्गत जिल्हा उद्योग केंद्र, अहमदनगर कार्यालयातील अधिकारी व कर्मचारी यांच्या मुळवेतन व स्थूलवेतनाबाबतचा तपशिल

अ क्र	अधिका-यांचे नांव	पदनाम	मुळ वेतन + ग्रेडवेतन	स्थूल वेतन
१	श्री एस एस गवळी	महाव्यवस्थापक	१५७१०+५४००	५३७६४
२	श्री डी.के.शिवदास	व्यवस्थापक	१३४५०+४४००	४९३१४
३	श्री एस जी वीर	उद्योग निरीक्षक	२२८८०+४४००	६८५२७
४	श्री आर आर डोंगरे	उद्योग निरीक्षक	१९८४०+४३००	६०५०९
५	श्री एम एम सावळे	उद्योग निरीक्षक	१९७००+४३००	६०१६०
६	श्री आय एम लोहार	उद्योग निरीक्षक	१९४७०+४२००	५९३३८
७	श्री सी पी गोहाड	उद्योग निरीक्षक	१२४९०+४२००	४०२८९
९	श्री टी डी बन्सवाल	उद्योग निरीक्षक	१३५६०+४२००	४४६२२
१०	श्री व्ही ए घुले	शाखाप्रमुख	१४५३०+४२००	४७०३८
११	श्री.एस.जी.रोकडे	शाखाप्रमुख	११०४०+४२००	३८३८४
१२	श्री व्ही एम निरुड	लघुलेखक	१८३४०+४३००	५६७७४
१३	श्री बी जी आवारे	वरिष्ठ लिपिक (सांख्यिकी)	१०६१०+२४००	३२७९५
१५	श्री के बी हवालदार	टिप्पणी सहाय्यक	१०२२०+२४००	३१८२४
१६	श्री आर व्ही जाधव	वाहनचालक	१३८००+२५५०	४११६२
१७	श्रीमती एस एस घोडके	शिपाई	८५८०+१६००	२४७८०
१८	श्री एस अे दळवी	शिपाई	६०१०+१३००	२०४००

परिशिष्ट – ११

सन २०१७-१८ खर्चाचा तपशिल (योजनांतर्गत/योजनेतर) Plan/Non-Plan

SR NO	SUB HEAD	PROVISION	TOTAL EXPENDITURE
01	2851-Village & Small Scale Industries {01}{1} Development of small scale Insutries 28510333	12,60,534	12,60,534
02	2851 Scheme of the providing stypent to Enterprises under the Education unempoyment programme {28512381} {34}	9,99,000	9,99,000
03	39{01}District Award Small Scale Enterprises {28511394} {05}	30,000	30,000
04	2851-Village & Small Scale Industries, 102{9} Setting District Industries Centre, {28510502}	81,19,685	81,19,685
05	2235E552-District Ahmednagar NK14007- Scheme for the Providing Stitelds to Enterpreneurs for Setting Enterpriemeure under the Educatued Unempoyment Programme {SCP}{2235E552} {34}	5,00,000	5,00,000
06	6250- District Ahmednagar {800}{39}{01} Loans to educated ememployed by way of Seed Money Plan SMS {GEN} {62500486} {55}	30,00,000	30,00,000
07	62500456-District Ahmednagar NK260001 Loans to educated ememployed by way of Seed Money Plan SMS {SCP} {55}	10,00,000	10,00,000
08	42251341-District Ahmednagar TK 140003 Loans to educated ememployed by way of Seed Money Plan {TSP} {55}	1,00,000	1,00,000
09	42251341-District Ahmednagar TK 140003 Loans to educated ememployed by way of Seed Money Plan {OTSP} {55}	1,00,000	1,00,000
11	62500456-District Ahmednagar NK260002 Loans to rural industries projects programme in the District Industries Centre 62500456/NK260002 DIC LOAN {SCP} {55}	1,00,000	1,00,000

परिशिष्ट – १२

अहमदनगर येथील जिल्हा उद्योग केंद्रातील अनुदान वाटपाची पध्दत

पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम, बिजभांडवल योजना, जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना आणि उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत प्रदान करण्यांत आलेल्या रक्कमा व लाभार्थ्यांचा तपशिल जिल्हा उद्योग केंद्रामध्ये कार्यालयीन दिवशी दुपारी २.३० ते ४.३० या कालावधीत जनतेस उपलब्ध करून देण्यांत येईल.

परिशिष्ट – १३

अहमदनगर येथील जिल्हा उद्योग केंद्राचे सवलती, परवाने किंवा अधिकार मिळालेल्या लाभार्थ्यांचा तपशील

जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत ज्या उद्योजकांना / जनतेस सवलती दिल्या आहेत त्यांचा तपशिल कार्यालयीन कामकाजाच्या दिवशी दुपारी २.३० ते ४.३० दरम्यान माहिती उपलब्ध करून देण्यांत येईल.

परिशिष्ट – १४

जिल्हा उद्योग केंद्रामध्ये इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात असलेली माहिती

जिल्हा उद्योग केंद्रामध्ये राबविण्यांत येत असलेल्या योजना व निर्णय प्रगती त्यवरील कार्यवाही इत्यादीचा तपशिल दर्शविणारा इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात माहिती तयार करण्यांत आलेली नाही.

परिशिष्ट – १५

नागरिकांना माहिती मिळविण्यासाठी उपलब्ध असलेल्या सुविधांचा तपशील तसेच सार्वजनिक वापरासाठी चालविण्यांत येत असलेल्या ग्रंथालयाच्या किंवा वाचलनालयाच्या कामकाजाच्या वेळांचा तपशील

अहमदनगर येथील जिल्हा उद्योग केंद्रात उपलब्ध असलेली माहिती नागरीकांना पुरविण्यासाठी उपलब्ध असलेल्या सुविधा विविध नियतकालीके व मासिके यामध्ये येणारी लघु व मोठे उद्योग याबाबतची माहिती उद्योग केंद्रात असलेल्या ग्रंथालयामध्ये संदर्भासाठी नागरीकांना उपलब्ध होऊ शकतात.

परिशिष्ट – १६

अहमदनगर येथील जिल्हा उद्योग केंद्राच्या अखत्यारीतील माहिती संदर्भात माहिती अधिकारी आणि अपिलीय प्राधिकारी यांची तपशिलवार माहिती

अ क्र	कार्यालयाचा पत्ता	अधिका-याचे नांव	पदनाम	दुरध्वनी व फॅक्स क्रमांक
१	महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, स्टेशन रोड, अहमदनगर कॉलेजशेजारी, अहमदनगर	श्री एस एस गवळी	महाव्यवस्थापक	०२४१-२३५५३४२ ०२४१-२३२६६१५

परिशिष्ट – १७

विहित करण्यांत येईल अशी इतर माहिती, प्रसिध्द करील आणि त्यानंतर दरवर्षी ती प्रकाशने अद्ययावत करील.

----- नि रं क-----